

mladih istraživača u znanjima o socijalnom poduzetništvu, socijalnoj ekonomiji i socijalnim inovacijama kao integralnim dijelovima trećeg sektora. Omogućila je istraživačima da budu u trendu sa suvremenim temama istraživanja o trećem sektoru, da razmjene iskustva s drugim kolegama, dorade znanja o metodologiji istraživanja fenomena socijalnog poduzetništva i socijalne ekonomije te budu obogaćeni novim znanjima, iskustvima i perspektivama.

Danijel Baturina
Poslijediplomski doktorski studij
socijalne politike

doi: 10.3935/rsp.v21i3.1244

SOCIJALNI I EKONOMSKI KONFLIKTI U RAZVOJU TRANZICIJSKIH ZEMALJA

Budimpešta, 02.-04. studenoga 2014.

Konferencija *Social and economic conflicts of transition towards democracy and market economy Central and Eastern Europe 25 years after – in a comparative perspective, A silver jubilee conference, 25 years of Metropolitan Research Institute (MRI)* održana je od 02. do 04. studenoga 2014. u Budimpešti.

Konferencija je bila dobra prilika kako bi se ponovno razmotrio i prevrednovao razvoj zemalja srednje i istočne Europe kroz europsku perspektivu, s posebnim naglaskom na novim zemljama članicama Europske unije. Raspravljalo se o promjeni pozicije regije, analizirana su postignuća, pitalo se kuda regija ide te kako ju vide iz drugih dijelova Europe.

Metropolitan Research Institute (MRI) predvođen uglednim istraživačima Ivanom

Tosicsem i Joszefom Hegedüsem razvio je opsežnu regionalnu mrežu istraživača koji su se ponajviše bavili problemima urbanog razvoja i stanovanja, te općenito socio-ekonomskim razvojem tranzicijskih zemalja. MRI je uspio zainteresirati i krug uglednih istraživača iz svijeta za razvojne probleme u tranzicijskim zemljama. Naime, važno je istaknuti, radi se o privatnom institutu koji su 1989. godine osnovali spomenuti istraživači u suradnji s uglednim kolegama iz svijeta.

Panel-rasprava o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti srednje i istočne Europe bila je prilika kako bi se čula mišljenja iz i izvan regije. Ugledni mađarski sociolog, svjetskoga glasa, Ivan Szelenyi kaže kako je regiju obilježio liberalni pristup razvoju tijekom 1990-ih, dok se pogledi u sadašnjem vremenu poslije krize mijenjaju. Podsjetio je na prisporodbu savjeta o razvoju kapitalizma koje je preko noći davao američki ekonomist Jeffery Sacks. On govori o teškim procesima demokratizacije te o virusu putinizma i razvoja prebendarskog kapitalizma u kojem se sve više vlada kriminalizacijom svojih političkih protivnika. Robert Buckley, s New School University, New York, dugo je u regiji radio kao konzultant Svjetske banke. Prema njemu, ključni je problem nastao kada je vlasništvo ranijih državnih stanova preneseno na građane uz veoma niske cijene. On drži kako je Svjetska banka imala relativno mali utjecaj na promjene koje su se događale. Pal Barross, s Central European University, Budimpešta, ima relevantno domaće i strano iskustvo. Ključni problem zemalja u regiji vidi u tome što nisu izgradile odgovarajuće postojeane institucije koje bi se nosile s različitim razvojnim izazovima. Na primjeru razvoja Budimpešte pokazao je u kojoj se mjeri urbana struktura tranzicijskih gradova razlikuje od velikih europskih gradova. Naime, središta tranzicijskih gradova ispra-

žnjena su i slao održavana, tamo živi starije i osiromašeno stanovništvo. S druge strane, Budimpešta je početkom 2000-ih proživjela investicijski bum, a onda je došla kriza kojoj se ne nazire kraj. Kratak videozapis Ivana Tosicsa, ističući činjenicu kako je krajem 1980-ih u Budimpešti u radničkim hostelima živjelo 75 000 uglavnom slabije kvalificiranih radnika, aktualizirao je raspravu ovisnosti o prijedenu putu. Nasljeđe socijalizma čini se još nepremostivim, a regija je ovisna o prijedenu putu koji se dodatno čini kompleksnim u globaliziranom gospodarstvu.

Konferencija se prvoga dana bavila temom velike financijske krize i postsocijalističkim stambenim sustavima. Plenum konvergencija i divergencija u post-socijalističkim stambenim sustavima s izlagачima Stuart Lowe (University of York), Mark Stephens (Edinburgh, Heriott-Watt University) i Martin Lux (Prag, Institute of Sociology) naslovio je izazove dinamike stambenih sustava te analizirao stanovanje kao dio sustava socijalne politike. Ukazano je na niz sličnosti, trendova konvergencije, postojećih stambenih problema na istoku i na zapadu, ali i divergenciju glede izostanka programa socijalnog stanovanja.

Potom su Robert Buckley i Roy Friedemann (International Finance Corporation) analizirali učinkovitost financijskih instrumenata, a posebno stambenih hipoteka u okolnostima sadašnje stambene krize. Kriza se pokazala pogubnom za ona kućanstva koja su zadužena stambenim kreditima u švicarskim francima.

U okviru istog panela Dorothee Bohle (Central European University), Austin Jaffe (Penn State University) i Jacek Laszek (National Bank of Poland) ukazali su na konkretne probleme i rješenja povezana sa slomom tržišta nekretnina u svijetu te izgledima za izgradnjom novih učinkovitih institucija.

S krizom u nevolji su se našla brojna kućanstva, a o njihovom snalaženju pod pritiskom financijskih ograničenja govorili su Marja Elsinga (OTB Delft) i Hannu Ruonavaara (University of Turku). I dalje ostaje paradoks velikog udjela kućanstava vlasnika stanova u postsocijalističkim u odnosu na zapadne gradove. Ova je tema dopunjena lokalnim problemima vezanim uz pojedine zemlja, a o njima su izlagali: Adrienne Csizmaday (Institute of Sociology and Social Research of the Hungarian Academy of Science), Christiane Droste (UrbanPlus Droste&Partner), Mina Petrović (University of Belgrade) i Jan Vranken (Centre on Inequality, Poverty, Social Exclusion & the City, Universiteit Antwerpen). U istočnim se zemljama u krizi kućanstva više oslanjaju na obitelji i rodbinu, a u razvijenim zemljama država u partnerstvu s relevantnim dionicima potiče različite inovacije.

Temu privatnog i javnog najma, s izgledima razvoja koncepta agencija za najam socijalnih stanova, u širem su kontekstu analizirali Marietta Haffner (OTB Delft) i Stefan Kofner (Hochschule Zittau/Görlitz). Nacionalne kontekste oslikali su Gojko Bežovan (Sveučilište u Zagreb), Thomas Knorr-Siedow (UrbanPlus), Alina Muziol-Welawowicz (National Economic Bank Poland) i Rosa Maria Garcia Teruel (Rovira i Virgili University). Privatni se najam sve više institucionalizira i postaje praksom koju i država potiče, primjerice, u Njemačkoj, a socijalni najamni sektor u tranzicijskim zemljama i dalje je rezidualnog karaktera premda za njim postoji rastuća potražnja.

Konferencija se drugoga dana bavila temom rastućih urbanih podjela te posljedica tržišno orijentiranih postsocijalističkih gradova.

Primjerice, istaknuto je, kako je broj glavnih gradova srednje i istočne Europe porastao sa 7 na 20 poslije 1990., a to je bilo povezano s raspadom nekoliko drža-

va. Glavni su gradovi, stari i novi, bili pobjednici u tranziciji privlačeći najveći dio investicija. Dominantna uloga tržišta i rapidno smanjenje javnog sektora utjecali su na nejednaki urbani i teritorijalni razvoj u socijalnim i prostornim aspektima.

O temi razvoja postsocijalističkih metropolisa iz paneuropske perspektive govorili su: Chris Hamnett (King's College London), Sandro Balducci (Milan Politecnico), Hugo Priemus (Delft University of Technology) i Robert Stüssi (Urban and Mobility planner, Portugal/Švicarska). U izlaganjima i raspravama istaknuti su problemi migracija, *brain draina*, ekonomske kompetitivnosti, održivosti okoliša, transporta, mobilnosti te stanovanja i socijalne ranjivosti različitih skupina. U svijesti zapadnjaka istok i dalje ostaje odredište za jeftini odmor te izvor migrantske radne snage od koje je neka veoma poželjna na zapadu.

Kritički uvid o novijim postignućima postsocijalistički gradova izložili su: Bob Buckley, Grzegorz Weclawowicz (Institute of Geography, Polish Academy of Sciences), Zoltán Kovács (University of Szeged) i Mina Petrović. Rezultati novijih istraživanja govore kako se postsocijalistički gradovi teško nose s izazovima, a Zoltán Kovács je na primjeru mađarskih i drugih gradova ustvrdio kako se oni, a i zemlje u regiji, nalaze u neokolonijalnom položaju gdje se relevantne odluke donose u zapadnim zemljama. Potom su Gojko Bežovan, Mary Rédey, Bence Kováts, Tamás Horváth, Tuna Tasan-Kok i Annamária Orbán govorili o rezultatima istraživanja koji su dodatno produbili perspektive razvoja postsocijalističkih gradova. Više je sudionika rasprave istaknulo ulogu organizacija civilnog društva kao činitelja održivih društvenih promjena. Ukazalo se na važnost socijalnog i ljudskog kapitala te na potrebu uspostave novog tipa vladavine u gradovima.

Tema učinka EU fondova u financiranju urbanog razvoja u regiji bila je usmjerena na sasvim konkretne probleme, a poticajna razmišljanja za raspravu dali su: Márton Matkó (European Commission,) Éva Geróházi (MRI), Catalin Berescu (Bukurešt), Franz Thun (Varšava) i Karel Maier (Prag). Istaknut je dobar primjer Poljske koja je po glavi stanovnika povukla oko 3 tisuće eura iz EU fondova. U povlačenju sredstava presudnom se čini povećanje receptivne strukture, a to znači osposobljenost stručnjaka, dobra organizacija u gradovima, jasno i učinkovito vodstvo. Posebno se ukazalo na koristi učenja o provedbi politike integriranog urbanog održivog razvoja koja podrazumijeva holistički pristup. Prenošnje planskih okvira na razinu funkcionalnih urbanih cjelina dalo je novi zamah održivom urbanom razvoju. Izrečeno je i niz kritika na račun Europske komisije i pojedinih programa. Primjerice, programi energetske učinkovitosti i urbane obnove često zapinju jer se u nekim slučajevima traži previše detaljna dokumentacija.

Paralelno ovoj sesiji raspravljano je o urbanoj mobilnosti, a izlaganja su podnijeli: Ciprian Barna (Transregio Intercommunity Development Association), Jiří Došlý (DPP Prague), Łukasz Franek (Krakow University of Technology), László Sándor Kerényi (BKK Centre for Budapest Transport), Gergely Pongrácz (Budimpešta) i Robert Stüssi.

Konferencija je završila plenarnom sjednicom o budućnosti postsocijalističke urbane Europe, rastu jaza ili hvatanju priključka za zapadnim svijetom. Izlagači Thomas Knorr-Siedow (Berlin), Jan Vrancken, Ludek Sykora (Charles University, Prag), Jens Dangschat (Technical University, Beč) i Bence Kováts (Corvinus University, Budimpešta) imali su zadatak sažeti izazove te raspraviti prepreke i moguće probleme u razvoju postsocijalističkih

kih gradova. Ponovno se inzistiralo na konceptu integriranog održivog urbanog razvoja i socijalnim inovacijama, kao izrazu samoorganizacije, koje mogu pomoći u prevladavanju socijalne polarizacije u postsocijalističkim gradovima. Izazov je u izgradnji samoodrživih temelja urbanog razvoja kojima su potka pučke (eng. *grass root*) organizacije civilnog društva. Važno je znati učiti iz vlastitog i iskustva drugih te jasno prepoznati dodanu vrijednost razvojnih projekata.

Budućnost se postsocijalističkih gradova ne čini izglednom i ovisit će o cijelom nizu čimbenika, kao što su gospodarski rast, nezaposlenost, migracije, nastavak deindustrijalizacije te izgledima uvođenja novog koncepta urbane vladavine poduprte EU sredstvima. Aktualizirana je i činjenica uvođenja novog koncepta urbanog planiranja koji će obuhvaćati funkcionalne urbane regije, a u kojem će značajniju ulogu igrati relevantni dionici.

Važno je spomenuti kako su na konferenciji mlađe kolege iz regije, s iskustvom studija i istraživanja u zapadnim zemljama, iskazale stav prema starijim kolegama iz regije za koje drže da su previše kritični te da ne vide ipak pozitivne pomake koji se događaju u tranzicijskim zemljama.

Gojko Bežovan
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v21i3.1244

SOCIJALNI I EKONOMSKI KONFLIKTI U RAZVOJU TRANZICIJSKIH ZEMALJA

Budimpešta, 02.-04. studenoga 2014.

Konferencija *Social and economic conflicts of transition towards democracy and market economy Central and Eastern Europe 25 years after – in a comparative perspective, A silver jubilee conference, 25 years of Metropolitan Research Institute (MRI)* održana je od 02. do 04. studenoga 2014. u Budimpešti.

Konferencija je bila dobra prilika kako bi se ponovno razmotrio i prevrednovao razvoj zemalja srednje i istočne Europe kroz europsku perspektivu, s posebnim naglaskom na novim zemljama članicama Europske unije. Raspravljalo se o promjeni pozicije regije, analizirana su postignuća, pitalo se kuda regija ide te kako ju vide iz drugih dijelova Europe.

Metropolitan Research Institute (MRI) predvođen uglednim istraživačima Ivanom Tosićem i Jozsefom Hegedüsem razvio je opsežnu regionalnu mrežu istraživača koji su se ponajviše bavili problemima urbanog razvoja i stanovanja, te općenito socio-ekonomskim razvojem tranzicijskih zemalja. MRI je uspio zainteresirati i krug uglednih istraživača iz svijeta za razvojne probleme u tranzicijskim zemljama. Naime, važno je istaknuti, radi se o privatnom institutu koji su 1989. godine osnovali spomenuti istraživači u suradnji s uglednim kolegama iz svijeta.

Panel-rasprava o prošlosti, sadašnjosti i budućnosti srednje i istočne Europe bila je prilika kako bi se čula mišljenja iz i izvan regije. Ugledni mađarski sociolog, svjetskoga glasa, Ivan Szelenyi kaže kako je regiju obilježio liberalni pristup razvoju tijekom 1990-ih, dok se pogledi u sadašnjem